

Collegial-Tidende

for

Danmark og Norge.

Med kongeligt allernaadigst Privilegium.

Nr. 20. Den 17 Mai 1800.

Trykt i Kjøbenhavn hos Direktør Johan Frederik Schultze.

Undertegnede ere Redaktører, Forlæggere og Udgivere af
denne Tidende:

Christian Knudsen. Peter Johan Monrad.

Cancelliesaadere og Assessorer i det danske Cancellie.

Foranstaltning.

Fra Sifstamtmanden og Biskoppen over Sjælands Stifte
er, under 25 Febr. d. A., til det danske Cancelli ind-
sendt en, af Amtmanden over Sorø med flere Amtm.,
Kammerjunker Steemann, og Provsten i Slagelse. Her-
red, Dr. Theol. Plum, forfattet Plan til Skolevæsenets
bedre Indretning i Lundsforlund og Gjerlev Sogne. Den-
ne af Hs. Majestæt, under 4 f. M., approberede Plans
Indhold er i det Væsentlige følgende. I Lundsforlund
og Gjerlev Sogne har hidtil kun været een Skole, som
ligger i Lundsforlund, og hvortil tre Byer henhøre. Men
Fraliggenheden og Belænes Slethed hindre de tvende
Byer fra at betjene sig af Skolen, ligesom ogsaa det store
Antal Børn i Lundsforlund gjør en Skole, der alene, nød-
vendig.

vendig. Skolens aarlige Indkomster ere 140 Rdlr. 24 Sk., som ei ere tilstrækkelige for en Mand med Familie at leve af. Det foreslaaes derfor, at en Skole oprettes i Gjerløv, og, da Degnekaldet i formældte Sogne er ledigt, at sammes Indkomster, 64 Rdlr. af Lundforlund, tilfalde Skoleholderen i dette Sogn, og Indkomsterne af Gjerløv Sogn, 80 Rdlr., den der ansat vordende Skoleholder, imod at de besørge Degnekaldets Forretninger. Skoleholderen i Lundforlund vilde altsaa faae 200 Rdlr. aarligen. Til den Skole, som vorder oprettet i Gjerløv, have Sognemændene udlagt Jord, samt lovet et aarligt Bidrag af Torv og Foder, saa at hans aarlige Indtægter vilde udgjøre 106 Rdlr., de fornævnte 80 Rdlr. iberegne. Godseieren Statsraad Brun har lovet at opføre Skolebygningen saasnart muligt, hvortil Sognemændene have forpligtet sig at være behjælpelige. Og, for at denne nye Skoleholder, hvis Arbeid bliver ligesaa besværligt som den første, kunde ogsaa have 200 Rdlr. aarligt, har Godseieren lovet at give ham et aarligt Tillæg af 94 Rdlr., saalænge han er Eier af Godset, hvorhos ham forbeholdes Ret til at besætte de Skole- og Kirkesanger-Tjenester paa hans Gods, hvis Lønninger han har forhøiet; dog under den Betingelse, at Skolerne besættes med de dygtigste Seminarister.

Justitsfog.

Ved Høiesterets-Dom af 18 Febr. d. A., der stad-
 sætter den foregaaende Stiftsoverrets Dom, er Pigen
 Gunild Johnsdatter, af Østerdalens Fogderi, i Norge,
 for Barnefødsel i Delgsmaal, og, for at have befordret
 sit Barns Død ved dets Henlæggelse paa Marken, til-
 funden at miste sit Liv, og hendes Hoved at sættes paa
 en Stage, samt at betale alle af Aktionen mod hende
 lovligen flydende Omkostninger. Af Høiesterets Indbø-
 retning om Sagen erfares, at Tiltalte, der udenfor
 Ægteskab var bleven besvangret, en Morgen tidligt, uden
 for Stuevæggen, paa Pladsen Kullbotten, fødte et le-
 vende Drengbarn, som hun, uden at tilføie det nogen
 Skade paa Legemet, strax indsvøbte i et gammelt Klæde,
 og henlagde i en Løkke tækt ved Pladsens Huse. Efterat
 have trukket det Linned, Barnet var indviklet i, ned
 over dets Mund, og at have bedækket det med Mos,
 hvorover hun lagde nogle smaae Stene, for at samme ei
 skulde blæse bort, forlod hun det, uagtet hun hørte, at
 det endnu gav Lyd fra sig. Dagen efter tog Barnesæ-
 deren, efter hendes Anmodning, Barnet fra det Sted,
 hvor det først var henlagt, og bragte det, for at Gjer-
 ningen desbedre kunde skules, hen i Skoven. Hendes
 Husbonde havde imidlertid fattet Mistanke om hendes
 Tilstand, da nogle af Husets Folk havde seet hende den
 tidlige Morgen at gaae ud og ind; andre havde bemær-
 ket, at hun ude ved en Kilde havde afvasket sine Hæn-
 der

der og Been, samt at hun, da hun kom ind i Stuen, frøs og derpaa gik tilsæns: han lod hende derfor undersøge af erfarne Koner, ved hvilken Reilighed hun strax tilstod, at Forbrydelsen af hende var begaaet paa foranstørte Maade. Denne Tilstaaelse har hun, i det derefter afholdne Forhør, siden gjentaget. I øvrigt blev BARNET, som af Barnesfaderen blev hentet fra det Sted, hvorhen han havde forflyttet samme, befundet dødt, og Obduktionsforretningen mælder udtrykkeligen, at det har været levende født, men ved Forsømmelse har mistet Livet.

Efterat denne Sag, med alle sine Omstændigheder og Højesterets Indstilling, af det danske Cancelli, har været Hs. Majestæt foredragen, har Allerhøistamme, ved Rescript til Amtmanden over Hedemarkens Amt, af 4 April d. A., fritaget Delinqventinden for den hende idømte Livsstraf, imod at hun hensesættes til Arbeid i nærmeste Tugthuus hendes Livstid. De Grunde, som, til denne hendes Strafs Formildelse, ere tagne i Betragtning, have været:

- I) at hendes yderlige Fattigdom og den deraf hos hende opkomne Mistvivl om Udkomme for sig og Børn, hvoraf hun desuden tilforn har født to uægte, der paa den Tid, hun fødte det Sidste, endnu levede, har, efter hendes Forklaring under Sagens Procedure, bragt hende til, i Fortvivlelse, at udøve Misgjerningen; hvorhos muligt ogsaa Frygten for den betydelige Straf, som hun, for trediegang begaaet Leiermaal, efter Loven,

ven, var forfalden i, har været en medvirkende Aarsag til hendes Gjerning; saa at hun, fra disse Synspunkter er bleven en Gjenstand for Medlidenhed.

- 2) At hun, uagtet hendes tunge Kaar, og uagtet at hun, til det ene Barns Underholdning, ei har faaet mindste Understøttelse af Barmefaderen, der ved Eed har benægtet at vedkjende sig Barnet, dog har opfyldt sine Moderpligter mod sine endnu levende Børn.
- 3) At Statens Sikkerhed, for Forbrydelser af dette Slags, ei nøvendigen fordrer Livsstraf.

Fogtningerne.

I Følge Hs. Majestæts Resolution, af 30 f. M., har det kongelige Rentekammer ved Plakat, dat. 2 Mai d. A., bekjendtgjort: at de, efter Forordningen af 20 Juni 1788, af den kongelige Kasse for sidstafvigte Aar 1799 forskudsvis udbetalte Marschpenge for Landsoldaterne i Kongeriget Danmark, imedens de have været undervejs til og fra Exerceerpladsene, blive, naar indeværende Aars Juli-Kvartals Skatter erlægges, at udrede med 5 Sk. af hver Tønde Hartkorn Ager og Eng, og $2\frac{1}{2}$ Sk. af hver Tønde Hartkorn Skov og Mølle-Skyld.

Under 23 April d. A. har det behaget Hs. Majestæt at befale: at den 297 § i Told-Forordningen af 1 Februar 1797 herefter skal gives samme Bestemmelse, som

fin.

findes ved Forordningens 270 §: nemlig, at ogsaa af de Vare, som angives til landværts Udførsel, men ikke virkeligen ved Udførselen befindes, bødes de Indførsels-Afgifter som for deslige Slags Vare ere ansatte, fem dobbelt eller deres halve Bærdi, naar de fem dobbelte Afgifters Beløb overgaae samme.

Under 30 April d. A. har det behaget Hs. Majestæt at resolve saaledes:

"Vi tillade allernaadigst, at de ved Vor Resolution af 19 Decbr. 1798 forlængede Estergivelser i Afgiften for Brænde og Brænde-Transporter her til Staden, som med forrige Aars Udgang ere udløbne, maae forlænges til indeværende Aars Udgang."

Blandede Efterretninger.

Da det ved et Tingsvidne er blevet oplyst, at Drengen Lars Larsen, tjenende hos en Kjøbmand i Bragerne, har, ved at sætte sit eget Liv i Fare, ræddet en Dømmemand, som var falden i Vandet, og allerede havde, mellem den løsbrudte Iis, arbeidet sig saa afmægtig, at han vist, uden ovennævnte Drengs Hjælp, havde maattet drukne: saa har Cancelliet, under Dags Dato, tilskrevet Stiftamtmanden over Aggershuus Stift, at den, ved Plakaten af 14 Sept. 1798, udlovede Præmie

mie for tilsyneladende druknede Menneskers Redning kan til Lars Larsen udbetales.

Ved tvende Forhører, afholdne i Politiretten paa Baagø og Ertretten ved Falsterlands Tinghuus, er det blevet oplyst, at nogle Mænd fra Baagø og Farsø, den 30 Decbr. f. A., have paa Strandisen ved Falstersland fundet en næsten halvdød Mand, navnlig Hans Larsen fra Ørsløv By, paa Vordingborg Amt, som ved, skøndt forgjæves, at have anvendt alle mulige Kræfter for at rædde en anden, ved Navn Ole Plovmand sammesteds fra, der var i Følge med ham fra Sjælland paa Isen, for at tage over til Falster, og ulykkeligviis var falden ned under Isen paa Stranden, var saaledes forkommen, at han ei meer kunde bjerge sig, men alene ved nogle Skrig havde kunnet kalde ovennævnte Folk til Hjælp. Disse bare ham strax paa deres Hænder til Falsterland, og søgte med ham til Hauense By, som var den nærmeste, de vidste, nemlig $\frac{1}{2}$ Wei derafra, for at skaffe ham Huusly, Varme og anden Hjælp. Da de der ankom med ham, var han vel meget afmægtig; dog havde de endnu ei opgivet Haabet om hans Frelse. Men Hauense Bymænd, som mødte dem ved Byleddet, vare saa umenneskelige, at de aldeles nægtede dem at laane dette til hastig Hjælp saa høit trangende Menneske Huus, saa at de formedelst denne Nægtelse, samt under Haan og Spot

af

af Hauense-Bymænd, bleve nødte til at føre den stedse
afmagtigere Bjergede videre frem til nærmeste By,
Schouby, hvor det imidlertid var blevet for sildigt at
rædde ham fra Døden.

Da Hauense-Bymænd have, ved dette deres straf-
værdige Forhold mod et til Hjælp trængende Medmen-
neske, saa aldeles handlet imod deres Pligter som Men-
nesker og Borgere; saa har Cancelliet, under Dags Da-
to, tilskrevet Amtmanden over Nykjøbings Amt paa Fal-
ster: at lade Hauense Bymænd justitialiter tiltale.

3 Anledning af en til Cancelliet indkommen Fore-
spørgsel: om ikke den 7 § i Forordningen af 12 Juli
1799 ophæver den 15 § i Forordningen af 6 Decbr.
1743, som tillader, at de Skyldige, naar deres Velfærd
og Lempe ved offentlig Straf kunde forspildes, maae ved
Øvrighedens Foranstaltning hensættes i Fængsel paa Vand
og Brød, har bemældte Kollegium, under Dags Dato,
tilskrevet samtlige Stiftamtmænd og Amtmænd i Norge,
at Præmisserne i Forordningen af 12 Juli 1799 ud-
trykkeligen vise, at Kronarbeid er substitueret Fæstnings-
og Tugthuus-Arbeid, hvor samme, i Følge de ældre An-
ordninger, fandt Sted. Øvrighedernes Valg, i Følge
Forordningen af 6 Decbr. 1743, til at bestemme Straf
af Fængsel paa Vand og Brød, naar de Paagjældendes
Lempe kunde lide for meget ved hiin haardere Straf, er
alt-

altsaa Øvrigheden ei betaget ved den senere formildende Lovgivning.

Efter at have, fra det kongelige Admiralitets- og Kommissariats-Kollegium, erholdet Efterretning om, at en øster-jydske Solimit, fra Strandhuse, Weile-Amt, ved Navn Morten Hansen, var død i en Træfning, den 5 Juni s. A., i Vestindien, mellem Skonnerten Trifine og den engelske Kaper Experiment, tilskrev Cancelliet Amtmanden over Weile-Amt, og Landmilice-Sessionen for samme Amt, at det maatte meddeles Oplysning, om den Afdøde havde efterladt sig Enke eller Børn, eller fattige Forældre, hvis Hjælp eller Støtte han kunde have været, isald han havde levet. Af de i Følge deraf erholdte Efterretninger erfares, at Morten Hansen har efterladt sig en 60 Aar gammel Moder, som i sin Enkestand ei selv kan ernære sig, og som sidder tilhuse hos sin anden og nu eneste Søn, der selv er meget fattig, og ved en maadelig Fiskefangst paa visse Aarets Tider saavel som af lidet ringe Jord, som hans ifæstede Huus staaer for, foruden sin egen Familie nu ogsaa maa ernære sin gamle og svage Moder. Cancelliet har derfor, under 8 Marts d. A., tilmældt Amtmanden over Weile-Amt: at, da denne Mand er død i en Træfning til at værne for det danske Flag, har dette Kollegium fundet det billigt at tillægge hans gamle Moder, hvis Støtte han kunde have været,

været, en aarlig Pension af 24 Rdlr., som tager sin Begyndelse fra 1 Oktbr. f. A., og udbetales hende, med 6 Rdlr., ved hvert Fjerdingaars Begyndelse. Hvilken Foranskaltning derefter har fundet Hs. Majestæts allerhøieste Bisald.

I Anledning af, at en Stemplets-Papiirs-Forhandler har yttret den Formening, at han ikke burde ansættes til Overformynder, har Cancelliet modtaget en Forespørgsel: om den Frihed, der, ved kongelig Resolution af 14 Marts 1718, er tilstaaet Stemplets-Papiirs-Forhandlerne i Kjøbstederne, bør udstrækkes saavidt, at de kunne undslaae dem for enhver borgerlig Bestilling?

Efterat have om denne Sag ført Brevvevling med det kongelige Rentekammer, har Cancelliet i den Anledning, under 13 d. M., tilskrevet Amtmanden over Svendborg Amt: at, da Stemplets-Papiirs-Forvalterne ere, i Følge Anordningerne, fritagne for at paalægges Overformynderskab, Kirkeværgeri, Stadsfæmneri og andre saadanne Bestillinger, saavelsom og for Indquartering i de Gaarde eller Huse, enhver beboe, imod for samme at erægge en forholdsmaæssig Betaling, og Rentekammeret holder for, at disse Friheder og Rettigheder fremdeles maae tilstaaes Stemplets-Papiirs-Forhandlerne, naar man skal kunne vente at faae paalidelige og sikre Mænd i Kjøbstederne til at paatage sig Oppebørselen af det stemplede

Papiirs Indtrader, saa kan den først omtalte Semples Papiirs Forhandler heller ikke, imod sin Villie, paalægges nogen af foranserte Ombud, saa længe han er Forhandler af det stemplede Papiir.

Forrige Amtmand over Romsdals Amt, nu afgangne Etatsraad Even Hammer, har ved sit, den 20 April 1791 oprettede og, den 25 April d. A., konfirmerede Testamente, iblandt andet, givet Tredive Mirdaler til nyttige Bøgers Indkjøb for det kongelige Videnskabernes Selskab i Trondhjem, af hvilket han har været Medlem, og en lige Summa til det romsdalske Selskab, hvis Stifter han har været.

I Anledning af nogle af Helsingørs Borgeres Børing for at indtræde i Havnekommissionen sammesteds, har Cancelliet, under 8 d. M., tilskrevet Stiftamtmanden over Sjællands Stift, at de Handlende og Søfærende i bemældte Helsingør herefter have at bringe hver 3de Borgere af deres Klasse i Forslag til Havnekommissær, iblandt hvilke Magistraten vælger det Subjekt, som dertil ansees meest beqvem, og hvis Næringsdrift derunder ikke lider.

I Anledning af, at en Retsbetjent har begjært at blive forfæaenat for den ham formeentligen uden lovlig Hjemmel

mel paalagte Byrde, at besørge Dokumenter forkyndte i beneficerede Sager, har Cancelliet, under Dags Dato, tilskrevet Stiftamtmanden over Aalborg Stift, at Rets- tens Betjenter ere ex officio forpligtede til, ved Sogne- fogden eller de af ham brugte Mænd, at besørge de Do- kumenter forkyndte, som i beneficerede og besalede Sager, i den Hensigt tilstilles dem af Øvrigheden.

3 Anledning af en til Cancelliet indkommen Be- retning om 3die Gang af Vedkommende begaaet Feier- maal, har bemældte Kollegium, under 26 April d. A., tilskrevet Amtmanden over Hedemarkens Amt, at da de Paagjældendes Feiermaal, efter den medfulgte Præste- Attest, ere forøvede med hinanden, altsaa ei med 3 for- skjellige Personer, hvilket Lovens 6 — 13 — 8 og 9 forudsatte, førend disse Artikler og Forordningen, af 26 April 1755, kan være anvendelige, saa blive de for det sidste Feiermaal, alene som for simpelt Feiermaal at ansee.

Da det undertiden indtræffer, at uægte Børns Mødre, der ikke kunne erholde af Børnernes Fædre det Bidrag, som Forordningerne af 14 Oktober 1763, 10 Decbr. 1790 og 30 Mai 1794 hjemle dem til Bør- nenes Underholdning, henvende dem til vedkommende Forligelseskommission og dens Mægling, saa er der for

Can.

Cancelliet opkasket det Spørgsmaal: om ikke dette Slags Sager, i Analogi med Cancelliets Cirkulære af 27 Jan. 1798, det 2det og 3die Tilfælde *), bør ansees for at være undtagne fra Forligelsesvæsenet, og strax ved Anmældelsen henvises til vedkommende Øvrighed?

I den Anledning har bemældte Kollegium, under 26 April d. A., tilfrevet Amtmanden over Frederikstad og Smaalehnenes Amt, at det finder, at slige Sager qualificere sig, som Gjenstande for Forligelses-Kommissionen, da de, ved Anordningerne, ikke derfra ere undtagne; men, at Mødrene tillige bør konstitueres Værger af Øvrigheden, for at paasce deres Liv, naar Forlig inellem dem og Børnesædrene maatte indgaaes.

Ved Cirkulære af 30 Marts f. A.***) har Cancelliet foranstaltet: at Militæres første Leiermaal ikke behøves af Fogderne i Norge at anmeldes for Regiments-Cheferne, men at Fogderne derimod ved anden Gangs Leiermaals Anmældelse tillige skal anmelde, naar og paa hvilket Sted første Leiermaal har været begaaet. Da nu dette forudsætter en Kundskab hos Fogderne, som de ikke vel kunne have, med mindre det opgives dem af Præsterne, som af Ministerial-Bøgerne kunne være vidende derom, det og ofte indtræffer, (især paa de Steder, hvor Præsterne ikkun een Gang om Aaret afgive Anmældelser om

Lei-

*) See Collegial-Tidenden for 1798. Side 60 og 61.

**) See Collegial-Tidenden for 1799. Side 207.

Leiermaal) at den som først eller hen i Aaret er opgivet for Præsten at have begaaet Leiermaal, er allerede borttreift, uden at det vides hvorhen, førend Fogden, ved Aarets Udgang, faaer Præstens Anmeldelse om Forbrydelsen, hvorved ei alene Hs. Majestæts Kasse taber de forbrudte Bøder, men Forbryderne ogsaa undvige Straffen: saa har Cancelliet, under 10 d. M., tilskrevet samtlige Biskopper i Norge, at paalægge Præsterne, at de, i deres Anmeldelser herom til Fogderne udtrykkelig angive, saaledes som det allerede skeer af nogle, om det er Forbrydernes første eller flere Ganges Leiermaal, samt at de, saavidt det ikke allerede af nogle iagttages, afgive deres Anmeldelser om Leiermaal til Oppebørsels-Bejlerne, i det mindste tvende Gange aarligen.

Cancelliet har bragt i Erfaring, at der ikke sjældent er opkommet Tvistigheder imellem Præsterne i nogle Kjøbsteder i Norge og Indquarterings-Kommissionerne, i Henseende til Indquarteringen, da hine paastaae sig fritagne for Indquartering in Natura, hvorimod disse troe sig hjemlede til at paalægge Præsterne saadan Indquartering i Lighed med Byens øvrige Indvaanere. Ligeledes er Kollegiet blevet underrettet om, at en Brand-Inspektør, paa Grund af Brand-Anordningen af 18 August 1767, har gjort Paastand om Fritagelse for Indquartering. I den Anledning har bemældte Kollegium, under 26 f. M., tilskrevet Stiftamtmanden over

Aggershuus Stift, at det finder det overensstemmende med Anordningerne, at saavel Præsterne, som Brand-Inspektererne bør være fritagne for Indquartering in Natura af deres iboende Gaarde eller Huse, men derimod svare Indquarterings Skat af samme, lige med andre Indvaanere, som svare den, samt at denne Bestemmelse bør indskrænkes til den almindelige og ei gjælde i Henseende til den ekstraordinære Indquartering.

Ledigt Embede.

Under det danske Cancellie: Horne og Asdal Sognekalder i Aalborg Stift, 110 Rdlr.

Befordringer og Afgang.

Under det danske Cancellie: Den 16 Mai er Politimesteren i Trondhjem, H. E. Klingenberg, efter Ansøgning i Naade entlediget fra Politimester-Embedet sammesteds; J. Prom og J. L. Møller af Bergen konfirmerede til Mæglere der paa Stedet; J. W. Tegner ligeledes til Mægler i Helsingør; Auditøren ved det sjællandske Infanteri-Regiment, P. Rosenstand Goische, efter forud aflagt Prøve, meddeelt Bevilling som Høiesterets Prokurator; Kjøbmand E. Worm i Præsto beskikket til Strandings-Kommissionær i Præsto Told Distrikt; Konrektor ved den latinske Skole i Odense, Professor H. Sibbern, efter Ansøgning, i Naade entlediget med Pension, og Læreren ved bemældte Skoles 5te Klasse,

Klasse, Subrektor og Doktor Philosophiæ, S. N. J. Bloch, i hans Sted bekliffet til Konrektor ved Skolen; den personelle Kapellan for Størens Præstegjæld i Trondhjemstift, G. W. Willumsen, bekliffet til residerende Kapellan ved Vægs for Gladstad Menighed under Brønds Pastorat i Nordlandene; Sognepræsten for Thjallinge Præstegjæld, J. Samling, konfirmeret til Sognepræst for Brunlaugnæs og Annererne Berg og Tjøse i Grevskabet Laurvig; Under-Inspektøren ved Odense Tugt- og Manufakturhuus, P. Nyeboe, ligeledes til at være Beier og Maaler i bemældte Odense.

Under Generalitetet: Den 2 Mai er den ved 2det jydsk Inf. Regiment staaende Major v. Foss bekliffet til 5te Stabs-Officeer i afgangne Major v. Müllersens Sted; Stabs-Kapitain v. Bruun til Kompagni-Chef; Premier-Lieutenant v. Schmidt til Stabs-Kapitain; Second-Lieutenant v. Storch til Prem. Lieutenant; karakteriseret Sec. Lieutenant v. Thaysen til virkelig Sec. Lieutenant, og Frikorporal R. v. Rivarol af det 3die jydsk Infanteri-Regiment til virkelig Fandrik i førstbemældte 2det jydsk Regiment.

Under Rentekammeret: Den 7 Mai er Skomager N. J. Höck af Kjøbenhavn forundt Bestalling som Hof-Skomager.

Trykfeil.

No. 19. S. 304. Lin. 21: Nordford, læs Nordhord,
 22: Unmarck, læs Unmack.